

Piotr Michałowski

Odpowiedź na ankietę "Tekstów Drugich"

Teksty Drugie : teoria literatury, krytyka, interpretacja nr 6 (71), 201-202

2001

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ankieta

spektywie teoretyczno-metodologicznej, jak historycznoliterackiej. Stanowi (wraz z innymi pracami autora) może najbardziej dojrzały symptom polskiej post-strukturalistycznej formacji literaturoznawczej.

Piotr Michałowski

Odpowiedź na ankietę „Tekstów Drugich”

Hipoteza Księgi między książkami

Dziel ważnych zapewne znalazłoby się znacznie więcej niż dziesięć; kłopot z wyborem sprawia jednak brak dystansu wobec dopiero co zamkniętego stulecia. Rozwaga nakazuje zrezygnować z nobilitacji prac nowszych jako nieprzetestowanych jeszcze upływem czasu, a sięgnąć do półki z klasyką. Aby nie upodabniać kanonu do listy przebojów czy bestsellerów, po głębokim namyśle i nie bez duchowych rozterek zacząłem idealistycznie poszukiwać pośród książek tej Księgi jedynej, która zmieniła oblicze literaturoznawstwa, a potem – już bardziej pragmatycznie pozycji w jakiś sposób fundamentalnych. Ani przez chwilę nie dopuszczałem myśli, by listę ograniczyć do jednej tylko orientacji metodologicznej; obok siebie znaleźć się też musiały pozycje reprezentujące różne dyscypliny badawcze i gatunki – z uwzględnieniem również podręczników akademickich i innych kompendiów. Stąd kompromisy wynikające z krzyżujących się kryteriów. Zdecydowałem się jednak nie uwzględniać zbiorów artykułów i antologii, choć uważam, że najważniejsze zwroty w literaturoznawstwie dokonują się właśnie poza (i przed) książkami. Dlatego niektóre moje preferencje mogą się wydać banalne jako nazbyt oczywiste, inne egzotyczne – jako anachroniczne i niepopularne. Ale chodzi przecież o bilans całego s t u l e c i a, a nie tylko najbliższej emocjonalnie i chronologicznie przestrzeni za milenijnym płotem, a więc kanon musi być w pewnym stopniu konserwatywny. Sens tej ankiety dostrzegam przede wszystkim w tym, że skłania ona do – tak dziś potrzebnej – refleksji nad trwałością naukowych dokonań.

1. Roman Ingarden *O dziele literackim* (uchylając zastrzeżenie, że miała niepolski oryginał) – jako dzieło imponujące rozmachem, ale przede wszystkim ambitna próba systemowego ujęcia zjawiska literatury, jedyna teoria całościowa i monumentalna konstrukcja myślowa, choć słusznie krytykowana za niefunkcjonalność i zbyt poważne „miejsca niedookre-

Ankieta

ślenia” w konstrukcji wywodu, jednak niesłusznie zmarginalizowana, usunięta w cień innych (równie niedoskonałych) koncepcji i lekceważona jako niemodna; bestsellerem z pewnością nie jest – dostępna tylko w antykwariatach.

2. Janusz Sławiński *Koncepcja języka poetyckiego Awangardy Krakowskiej* – jako wzorzec monografii i pokaz kunsztu interpretacji zjawiska literackiego.
3. Jerzy Ziomek *Retoryka praktyczna* – jako trudna do przecenienia „Arka Przymierza między dawnymi a młodszymi laty” literaturoznawstwa i uczące pokory przypomnienie starożytności źródeł wielu współczesnych pomysłów.
4. Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński *Zarys teorii literatury* – jako podręcznik wielu pokoleń polonistów.
5. *Słownik terminów literackich* pod red. J. Sławińskiego – jak wyżej.
6. Henryk Markiewicz *Główne problemy wiedzy o literaturze* – jako ważna próba syntezy wielu teorii.
7. Edward Balcerzan *Poezja polska w latach 1939-1965* – jako próba usystematyzowania historii poezji.
8. Ryszard Nycz *Sylwy współczesne*. Problem konstrukcji tekstu – jako klucz do rodzimego postmodernizmu.
9. Jan Błoński *Widzieć jasno w zachwyceniu*. Szkic literacki o twórczości Prousta – jako stylistyczny wzorzec interpretacji eseistycznej.
10. To miejsce pozostawię puste – jako sygnał własnej niepewności aksjologicznej i względności dokonanego wyboru. Miejsce dla wszystkich pominiętych książek.

Tadeusz Oracki

Odpowiedź na ankietę: „10 najwybitniejszych osiągnięć polskiego literaturoznawstwa XX wieku”:

1. S. Skwarczyńska *Wstęp do nauki o literaturze*. T. 1-3 (1954-65)
2. H. Markiewicz *Główne problemy wiedzy o literaturze* (1965) oraz *Prace wybrane* 1-4